
RAD STRUČNIH DRUŠTAVA

DRUŠTVO MUZEALCEV SLOVENIJE OD LETA 1839 DO 1975

Tridesetletnica skupnega dela muzejskih ustanov v Jugoslaviji (1945-1975) daje VIII. kongresu Saveza muzejskih društev Jugoslavije jubilejni karakter; zato odločitev zveze, naj bi posamezna republiška društva prispevala k temu jubileju tudi bilanco svojega dolgotrajnega delovanja, ni niti naključna niti zgolj formalna.

Kot dolgoletni odbornik Društva muzealcev Slovenije in njen zadnji predsednik sem to iniciativo pripravljenega odbora za VIII. kongres z zadovoljstvom sprejela. Skušala sem iz zbrane dokumentacije v zelo posplošenem pregledu analizirati prehojeno pot društva in na to sumirati v čim krajši obliki napore, prizadevanja in rezultate vseh odbornikov in članov, ki so toliko prispevali za aktivni obstoj te 136 let stare organizacije v Sloveniji.

Kulturno poslanstvo Muzejskega društva je v prvem obdobju, ki sega od leta 1839 in pravzaprav do konca druge svetovne vojne precej ozko povezano z zgodovino in dejavnostjo Narodnega muzeja v Ljubljani. Zadnjih tridesetih let društvene aktivnosti, to je od osvoboditve do današnjih dni, ko je mreža muzejskih ustanov na goste prekrila vse

slovenske regije, pa karakterizira delovanje društva predvsem ogromen napor muzejskih delavcev, da se zaščiti in iztrga iz pozabe dragocena kulturna dediščina našega naroda.

Slovenski zgodovinar in danes nedvomno najstarejši živeči muzealec v Sloveniji dr. Josip Mal (njegovo devetdesetletnico smo letos proslavili v Narodnem muzeju v Ljubljani) je leta 1939 napisal ob jubileju Muzejskega društva v Sloveniji obširno študijo "Naše muzejsko društvo v teku sto let", ki je izšla v Glasniku muzejskega društva, (letnik XX, zv. 1-4, 1939). Iz podatkov, ki jih je črpal iz Arhiva kranjskih deželnih stanov, Sejnih zapisnikov muzejskega društva, Uradne registrature Narodnega muzeja v Ljubljani od leta 1836-dalje, iz Obravnav deželnega zbora kranjskega ter končno iz publikacij Muzejskega in Historičnega društva za Kranjsko, je avtor kronološko rekonstruiral potek nastajanja in delovanja te organizacije, ki je včasih v najtežavnejših političnih in ekonomskih razmerah pokazala izredno vztrajnost in trdoživnost. Iz te njegove razprave sem skušala povzeti najvažnejše dogodke, s katerimi bi mogli zgovorno osvetliti veliko kulturno poslanstvo, ki ga je društvo opravilo v teku sto let.

Začetek razvoja muzejske mreže na Slovenskem pada v leto 1821, ko je na seji Kranjskega stanovskega odbora škof A. Gruber predlagal ustanovitev muzeja v Ljubljani. Ta se je do leta 1826 imenoval Narodni, nato pa Deželni muzej za Kranjsko. Avstrijska cesarska vlada je pod močnim vplivom narodnostnega in romantičnega gibanja osnovala na svojem ozemlju sicer vrsto takih ustanov (na Moravskem, Češkem, Štajerskem in Tirolskem), ni pa dovolila, da bi se ti domovinski zavodi vzdrževali iz javnih sredstev države, oziroma deželnih stanov. Tako je to breme morala prevzeti nase neka zasebna pobuda, ki naj bi se še najlažje realizirala v obliki posebnega društva, Guverner Schmidburg je leta 1837 izdal tiskano "vabilo domoljubnim prijateljem znanosti za ustanovitev splošnega društva kranjskega deželnega muzeja".

Že naslednje leto so deželni stanovi predložili pravila Muzejskega društva v potrditev Dvorni pisarni na Dunaj; 25. januarja 1839 je cesar statute sankcioniral in 17. septembra istega leta so na deželnem zboru izvolili polhograjskega grofa Riharda Blagaja za predsednika Muzejskega društva.

Pravila "Društva kranjskega deželnega muzeja" ugotavljajo, da se je društvo kot zasebno združenje ustanovilo v prvi vrsti za Kranjsko z namenom, da vzdržuje in pospešuje kranjski deželni muzej v tesnem sodelovanju s stanovi, v pečatu pa se sme posluževati stanovskega grba z napisom "Deželni muzej za Kranjsko". Za člana je lahko sprejet vsakdo, ki plača društveni letni prispevek ali pa hoče znanstveno ali drugače poslovno sodelovati. Vsako leto je v stanovski zbornični dvorani na Lontovžu občni zbor društva pod predsedstvom deželnega guvernerja oz. njegovega namestnika, predstojnika društva, ki vodi vse društvene posle, pa izvolijo stanovi na tri leta. Društveni mandatorji so v svojih okrajih nabirali nove člane, zastopali koristi muzeja in zbirali zanj prispevke v predmetih in denarju.

Leta 1840 je predvsem v pogledu razmerja med društvom in kuratorijem muzeja prišlo v društvu do notranjih trenj in ta nesoglasja so privedla tako daleč, da je leta 1846 stanovski odbor predlagal, da zaprosijo pri cesarju za razpust Muzejskega društva. Preden pa bi se društvo razpustilo, je bilo nujno treba zagotoviti nadaljnji obstoj muzeja, ki je bil doslej odvisen tudi od ghotnih prispevkov društvenikov.

Medtem je bližajoča se vihra dogodkov leta 1848 obrnila pozornost stanov čisto drugam in tako rešila življenje Muzejskemu društvu. Po nekaj letih brezdolja je znova zbudil Muzejsko društvo k znanstvenemu delu Karel Dežman, ko je leta 1852 prevzel vodstvo Deželnega muzeja. Dežman se je predvsem zavzel, da bi Muzejsko društvo ne zbiralo samo predmetov in denarja za muzej, narveč da bi se po zgledu drugih društev ukvarjalo tudi s samostojnim

domoznanskim raziskovanjem zlasti na področju živahno se razvijajočih prirodoslovnih ved, obširnejše razprave pa naj bi izšle v časopisu, ki naj bi ga društvo izdalo v periodično izhajajočih zvezkih. Tako je leta 1856 izšel prvi snopič Jahresheft des Vereines des krainischen Landes-Museums, katerega urednik je bil sin Dežman.

Leta 1858 je izšla njegova druga številka, toda kljub publicistični aktivnosti je društvo samo le še životarilo, saj je bil zadnji občni zbor pred trinajstimi leti. S padcem absolutizma je zanimanje za politična vprašanja v toliki meri zajelo tudi člane Muzejskega društva, da je članstvo, ki je pripadalo dvema, narodno-politično nasprotojočima si taboroma, postalo popolnoma neaktivno in tako se je izdaja tretjega snopiča Jahresheft zavlekla v leto 1862.

Končno je leta 1864 prišlo do davno pričakovanege občnega zbora, ki je sprejel nova društvena pravila. Kranjski deželni odbor je z zadovoljstvom ugotovil, da bo društvo še nadalje podpiralo teženje muzeja, in čeprav mu ne bo več nudilo materialne podpore, bo to nadomestilo z duhovno pobudo in znanstvenim domoznanskim delom. Leta 1865 potrjena pravila določajo, da se staro "Društvo kranjskega deželnega muzeja" spremeni odslej v prosto zasebno društvo z imenom "Muzejsko društvo za Kranjsko", ki pa ima v svojem pečatu poleg tega napisati tudi grb kranjske vojvodine. Tudi društveni letopis je dobil svojo novo ime in tako je leta 1866 izšel, zopet pod Dežmanovim vodstvom, 1. letnik Mitteilungen des Museal-Vereins für Krain. Če iz prve številke je bilo razvidno, da se je društvo želelo intenzivneje ukvarjati s prirodoslovnimi vprašanji, zgodovinske študije pa naj bi objavljale v publikacijah historičnega društva za Kranjsko. Vodstvo Historičnega društva je želelo, naj bi njemu prepustili biblioteko, ki bi jo prevzela licejska knjižnica, ravno tako arhiv in lapidarij, vse ostale zbirke pa naj bi ostale pri Deželnem muzeju. Čeprav je muzejski kuratorij to

razdelitev odklonil, so bili v razdobju med leti 1807-1872 skupno za obe društvi strokovni mesečni sestanki. Kljub temu je zanimanje za skupno delovanje vedno bolj upadlo, dokler ni Historično društvo sklenilo na svojem občnem zboru leta 1885, da se razide in prepusti Deželnemu muzeju svoje dragoceno knjižnico in bogato zbirko listin in rokopisov.

Ko je Karel Dežman leta 1888 preselil muzejske zbirke iz starega liceja v novo poslopje Deželnega muzeja, se je takoj lotil obnovitve in poživitve Muzejskega društva in 24. januarja 1888 je sklical prvi sestanek v novi muzejski čitalnici. Organiziral je mesečna predavanja, oglašali so se tudi novi člani in že 3. julija istega leta je bil na občnem zboru društva izvoljen za njegovega predsednika. Čal Dežman, ki se je ne le kot muzealec, marveč tudi kot poslanec in deželni odbornik največ trudil, da bi društvo dobilo trdna tla, ni več dočkal izida edicij obnovljenega Muzejskega društva. Ko so leta 1889, po petdesetih letih formalnega obstoja društva, izšle Mittheilungen des Musealvereines für Krain, Dežmana ni bilo več med živimi. Za novega predsednika je bil izvoljen Anton Globočnik, za odbornika pa novi muzejski kustos Alfonz Müller; odbornik Anton Koblar se je zavzel za to, da bi društveni časopis sprejemal tudi slovenske članke, prof. Anton Kaspret pa je zagovarjal delitev časopisa v nemški in slovenski del. Po naslednjem občnem zboru leta 1890 je novi tajnik Koblar pisal vse zapisnike občnih zborov in odborovih sej v slovenskem jeziku. Po občnem zboru leta 1891 je bil za novega predsednika izvoljen gimnazijski ravnatelj Andrej Senekovič, izhajati pa so začela tudi društvena slovenska "Izvestja", za katere je Koblar menil, naj bi prenašala sestavke iz področja domoznastva vseh slovenskih dežel, pristavek "za Kranjsko" pa naj bi odpadel. Po občnem zboru leta 1895 je uredništvo društvenih Mittheilungen prevzel najprej Anton Kaspret, naslednjega leta pa prof. Gratzy; od leta 1904 dalje jih je urejeval prof. Fran Komatar, od 1908 pa dr. Valter Šmid. Po njegovem predlogu naj bi list dobil tudi krajše ime in odbor je sprejel za

list ime "Carniola", ki naj bi izhajala štirikrat na leto. Koblarja, ki je 18 let urejal slovenska Izvestja, je leta 1909 zamenjal dr. Josip Gruden. Zaradi gmotnih težav je odbor leta 1910 sklenil, da se slovenska Izvestja in nemška Carniola strneta v eno publikacijo, ki naj bo zato poliglotska. Tako je odslej pod uredništvom dr. J. Mantuanija, dr. J. Grudna in dr. J. Sajovica izhajala kot skupno društveno glasilo Carniola - kot nova vrsta z novim številjen letnikov, da se je ločila od poprejšnje, Šnidove.

V tem razdobju je po Senekovičevem odstopu načeloval društvu Fr. Levec, ki je od leta 1903 vodil društvo vso predvojno dobo in s podporo kranjskega deželnega odbora izvlekel društvo iz gmotnih težav. Delavnost društva je tedaj zavrila prva svetovna vojna, po občnem zboru leta 1915 pa je njegovo vodstvo prevzel muzejski ravnatelj dr. Mantuani. Glede na nove razmere po svetovni vojni je društveni odbor leta 1919 sklenil, naj se društvo v prihodnje imenuje "Muzejsko društvo za Slovenijo", društveni časopis pa naj se preimenuje v "Glasnik muzejskega društva za Slovenijo" s poudarkom veljave narodnega jezika, razpravan pa naj se dodajo izvlečki v francoskem ali angleškem jeziku. Poseben prirodoslovni odsek pod okriljem Muzejskega društva se je osnoval leta 1912.

Leta 1926 je novi odbor z izvoljenim predsednikom dr. Rudolfom Andrejko, ponovno oživil delovanje društva in odtlej dalje je izhajal Glasnik pod uredništvom dr. Josipa Mala. Ko je na občnem zboru leta 1930 kraljevska banska uprava potrdila nova društvena pravila, sta se ustanovili zgodovinske in prirodoslovna sekcija. Glavni odbor 12 članov je bil upravljajoči organ celotnega društva, sekcijski odbor pa je štel po 6 članov in skrbel za izdajanje publikacij, predavanja, ekskurzije itd., vse ostale zadeve, ki so presegale področje sekcij, pa je obravnaval društveni (glavni) odbor. Zaradi nejasne razdelitve kompetenc je prišlo tudi do majših trenj, tako sta bili pri volitvah odbora na občnem zboru leta

1932 predlagani dve listi; za predsednika je bil izvoljen prof. J. Hadži, ki ga je že naslednje leto zamenjal ing. Iv. Sbrizaj. Iz prirodoslovne sekcije se je leta 1934 razvilo Prirodoslovno društvo, ki je nadaljevalo izdajo poljudnoznanstvenega mesečnika "Proteus". Zgodovinska sekcija je svoje delovanje zopet prenesla v Muzejsko društvo za Slovenijo, ki je ostalo staro društvo, le da s spremenjenimi pravili in dotedanji načelnik zgodovinske sekcije prof. M. Kos je bil izvoljen za predsednika društva. Občni zbori so se vrstili enkrat letno vse do leta 1944 in prof. M. Kos je ostal društveni predsednik do konca druge svetovne vojne, le da je tajnika dr. F. Zwitter zaradi odhoda v partizane zamenjal dr. J. Mal, društveni podpredsednik. Leta 1938 je društvo izdalo Čontarjevo "Zgodovino mesta Kranja", ob društveni stoletnici leta 1939 pa je ob jubilejnih Glasniku, ki tvori zbornik razprav, izšel tudi repertorij društvenih publikacij za leto 1891-1939. Proslavo stoletnice je zaključil izredni občni zbor v sejni dvorani na magistratu, kjer je takratni kraljevski namestnik odlikoval Muzejsko društvo z redom sv. Save II. stopnje, njegovega predsednika in podpredsednika pa z redom jugoslovanske krone III. stopnje. Delo društvenega odbora je bilo zaradi vojne omejeno skoraj samo na redno izdajanje društvenega Glasnika in njegov zadnji letnik XXV-XXVI je izšel septembra 1945, na strokovno-organizacijskem področju pa je delo skoraj popolnoma zamrlo.

Tako po letu 1945 so se začele organizirane akcije in sodelovanje med muzeji in muzejskimi delavci in prva oblika društvene organizacije, ki je povezovala interese muzejskih uslužbencev v celoti in muzejskih strokovnjakov v ožjem pomenu besede je bil sindikat. V njegovih okvirih se je začela manifestirati kolektivna aktivnost muzejskih delavcev, bodisi s področja njihovih administrativnih in strokovnih ali praktičnih in teoretskih vprašanj. Skozi sindikalno organizacijo prebujena zavest o družbeni vlogi muzejskih strokovnjakov je bila

prva faza pri zbiranju organizacijskih izkušenj, kolektivno reševanja strokovnih in ostalih vprašanj pa so postali skupni interes vsake muzejske, galerijske in spomeniško-varstvene ustanove.

Isred sindikalnih grup, kamor so bili priključeni tedaj še maloštevilni muzejski delavci iz posameznih ustanov po Sloveniji, je bila številčno najmočnejša podružnica "Muzeji" v Ljubljani, ki je delovala v okviru "Zveze prosvetnih delavcev in nameščencev". Podružnica je bila ustanovljena 29. oktobra 1945 in iz nje se je leta 1952 organiziralo Društvo muzealcev Slovenije. Delovno področje podružnice je obsegalo Narodni, Etnografski in Prirodoslovni muzej, Zavod za zaščito kulturnih spomenikov Slovenije, Osrednji državni arhiv Slovenije in Ornitološki observatorij. Na prvem občnem zboru leta 1946 je podružnica štela 25 članov, imela je organizacijski odbor, razne sektorje, nadzorni odbor in Ljudskega tožilca. Še leta 1949 je podružnica združevala 11 kulturno-prosvetnih ustanov, leta 1951 pa je imela že 112 članov.

Čeprav je sindikalna podružnica poleg reševanja socialno-ekonomskih problemov in politične vzgoje članstva spremljala in spodbujala tudi strokovno delo naših muzejskih, galerijskih in spomeniško-varstvenih ustanov, je živahni delovni elan, ki se je pokazal posebno v odpiranju novih muzejev in galerij po vsej Sloveniji, narekoval neko novo obliko strokovne organizacije, ki bo obravnavala aktualne muzejske probleme s strogo strokovnega stališča. Tako je sam proces razvoja muzejev pripeljal do organiziranja strokovnega društva, katerega cilj je bil napredovanje muzejske in konservatorske službe, koordinacija dela muzejskih in konservatorskih ustanov, pomoč pri strokovni in ideološki izobrazbi muzejskih in konservatorskih strokovnjakov in končno pravilno ocenjevanje njihovega znanstvenega in prosvetnega dela. To je bilo toliko bolj potrebno, ker se je takoj po osvoboditvi ustanovilo posebno Zgodovinsko društvo za Slovenijo s strokovnim glasilom Zgodovinski časopis, ki je v sebi združilo tiste aktivnosti bivšega Muzejskega

društva, ki so presegale muzejsko problematiko in bile bolj historiografskega in arhivskega značaja.

Strokovna razvejanost muzejskih raziskovalcev, ki so bili pred vojno in takoj po njej z delom svoje dejavnosti vključeni v Muzejsko društvo je terjala ustanovitve novih društev in glasil za posamezne panoge; na pr. Arheološki vestnik (1950), Slovenski etnograf (1948) itd.

Če še enkrat povzamem, da se je predvojno Muzejsko društvo za Slovenijo ustanovilo leta 1839 zaradi Deželnega, danes Narodnega muzeja v Ljubljani, ki se ni smel vzdrževati iz javnih sredstev države, je bilo² ustanovitvijo nekaterih predvojnih muzejev v Sloveniji ravno nasprotno. Obstajala so namreč še ostala, manjša muzejska društva, ki so v posameznih krajih ustanavljala svoje kompleksne ali specialne muzeje. Tako je že leta 1882 Celjsko muzejsko društvo ustanovilo svoj muzej v Celju, Egodovinsko društvo pa leta 1893 muzej v Ptujju. Ostala predvojna muzejska društva so še ustanovila svoje muzeje v Mariboru (1903), Škojji Loki (1939) in Krškem (1940), slednji pa je bil po osvoboditvi zaradi boljših pogojev namestitve zbirk v gradu prenesen v Brežice.

Dne 9. XII. 1952 je bilo ustanovljeno novo Društvo muzealcev in konservatorjev Slovenije, za prvega predsednika pa je bil izvoljen Janez Kramar, ravnatelj Muzeja NCB v Ljubljani, za tajnika in blagajnika pa Rudolf Berce in dr. Angela Piskernik. V letu 1953 je društvo pričelo z oblikovanjem svojega programa in prvini akcijani. Vedno bolj razširjena mreža muzejev po Sloveniji in preoblikovanje že obstoječih muzejev v Ljubljani in zunaj nje, formiranje novih oddelkov, problemi medsebojnih odnosov med institucijami, vprašanja statusa muzejskih ustanov in njihova dvojna naloga - kulturno prosvetna in strokovna - v vseh teh vprašanjih je društvo skušalo biti prezentno s svojimi stališči in pobudami.

Za leto 1954 je bil izvoljen za predsednika dr. Jože Kastelic, ravnatelj Narodnega muzeja v Ljubljani. Na tem mestu je ostal do društvenega občnega zbora v Novem mestu

aprila 1956. V tem času je društvo razširilo in utrdilo svoje stike z Muzejskim društvom Jugoslavije v Beogradu ter sodelovalo oziroma dajalo pobude za sodelovanje v jugoslovanski sekciji ICOM-a. V društvu so bile formirane razne strokovne sekcije. Veliko skrbi je društvo posvetilo personalnim vprašanjem muzejskih uslužbencev, njihovemu napredovanju in strokovnemu položaju ter formalnemu statusu v okviru tedaj veljavnih predpisov. Leta 1955 je bil redni občni zbor v Portorožu, naslednje leto pa v Novem mestu. Na tem občnem zboru se je po dobrih treh letih obstoja že pokazalo, da je bila ustanovitev strokovnega društva nujna in da je društvo postalo nepogrešljiv faktor v življenju muzejstva v novi socialistični družbi.

Po tem občnem zboru je predsedniške posle prevzel prof. dr. Anton Polenec, ki je to funkcijo obdržal vse do leta 1954, za tajnika in blagajnika društva pa sta bila izvoljena kustosa Miroslav Luštek in Ljerka Menaše.

Pomemben moment v reorganizaciji društva je bila njegova sindikalizacija in z njo je prišlo do nekaterih sprememb v društvenih pravilih. Tako je društvo sprejelo v svoj program tudi družbeno-politične funkcije, ki jih je prej opravljala sindikalna organizacija. Sklenjeno je bilo, da bo imelo društvo pet osnovnih sindikalnih podružnic (ljubljsko, štajersko, prekmursko, dolensko-belokranjsko, notranjsko-prinorsko in gorenjsko), te pa naj bi čimbolj samostojno reševale vsa tekoča vprašanja, seveda koordinirano z republiškim odborom društva. Po sklepu občnega zbora sindikalne podružnice Muzeji in po sporazumu z Zvezo sindikatov Jugoslavije je bila imovina sindikalne podružnice z dne 26.XI.1956 izročena društvu.

Po občnem zboru 1957 v Slovenj Gradcu je tajnika M. Luštko zamenjala kustodinja Melita Steletova. V teh prvih letih družbenega obstoja je organizirano delo strokovnih sekcij predstavljalo eno od najpomembnejših društvenih dejavnosti. Za SR Slovenijo je namreč bilo karakteristično veliko število muzejev, ki so nastali ali pa se

znatno razširili šele v povojnem obdobju. Večina teh muzejev je kompleksna, to se pravi, da obdeluje razna muzeološka področja. Zaradi sistematičnega raziskovalnega dela in večje preglednosti posameznih muzejskih disciplin so je že od vsega začetka v vseh republiških društvih porodila potreba po formiranju strokovnih sekcij, v katerih so strokovnjaki istega področja, vendar iz različnih muzejskih institucij skupaj reševali vprašanja iz njihove specifične problematike. Nekateri teh sekcij so se, vsaj pri nas v Sloveniji, potem navezovale na posamezna strokovna društva ter delovala v okviru njihovega področja. Tako se je na občnem zboru v Slovenj Gradcu (1957) sprožilo vprašanje osnovanja prirodoslovne in geografske sekcije. Prva je potem svoje delovanje rešila v okviru Prirodoslovnega društva Slovenije in kot taka zelo redno delovala, druga pa žal ni bila nikoli realizirana. V okviru kulturnozgodovinske sekcije, ki je še v letu 1955 začela s pregledi muzejev s tovrstnim gradivom, so se kustosi s specialnimi področji dogovorili o medsebojni izmenjavi dela v muzejskih zbirkah na celotnem področju SR Slovenije. Ta sicer kolegijski dogovor velja od zgodnjih šestdesetih let in so po njegovi zaslugi danes strokovno obdelane in dokumentirane že številne kategorije tovrstnega gradiva v muzejskih ustanovah.

Sekcija tehniških muzejev je v okviru svoje stroke opravila delitev dela s tem, da so nekateri novo nastali tehniški muzeji kot specialni muzeji prevzeli obravnavo enega področja tehnike, npr. kovaštvo, železarstvo, premogarstvo, steklarstvo itd., medtem ko naj bi Tehniški muzej Slovenije kot osrednja institucija poleg okvirne obdelave že naštetih prevzel vsa ostala področja. Iniciator delovanja tehniške sekcije je bil prvi ravnatelj Tehniškega muzeja prof. Franjo Baš, ki je bil obenem tudi predsednik zvezne sekcije tehniških muzejev in je to funkcijo obdržal vse do svoje upokojitve v letu 1964. Njega je nasledil na položaju in v naštetih funkcijah Marjan Vidmar.

Ko se je leta 1953 ustanovila zvezna sekcija za NOB muzeja, so se istočasno organizirale tudi posamezne republikanske skcije. Prvi predsednik slovenske sekcije je bil ravnatelj NOB muzeja v Ljubljani Milan Bevc in pod njegovim vodstvom je ta sekcija zelo aktivno sodelovala pri ogledu vseh svojih zbirk v Sloveniji. Močno se je angažirala pri ustanavljanju specializiranih muzejev najnovejše zgodovine, ki so v zelo kratkem času prekrili celotno področje SR Slovenije in časovno dopolnili raziskovalna področja slovenske muzeologije.

Pomembnejše sestanek galerijske sekcije je bil leta 1962 na Pohorju in na njem so slovenski galeristi pod vodstvom predsednika sekcije prof. Branka Rudolfa postavili nekaj izhodiščnih točk svojega medsebojnega delovanja. Verjetno zaradi pomanjkanja finančnih sredstev žal nikoli ni prišlo do ustanovitve galerijske komisije, v kateri naj bi zastopniki muzejev, galerij in spomeniškega varstva po regijah sistematično pregledali galerijske zbirke in depoje in izdelali prepotrebno registracijo gradiva v slovenskih galerijskih in muzejskih ustanovah. Še na pohorskem sestanku zasnovani predlogi o enotnem sistemu inventiranih knjig, kartotečnih in fototečnih listov ter evidenčnih formularjev za izposajo umetnin so ustanove osvojile in prešle k postopni realizaciji.

Iz delovnega poročila etnografske sekcije na občnem zboru leta 1958 v gradu Borl (tajnik Milan Brezovar, blagajnik Peter Petru) je razvidno, da je ta najaktivnejša sekcija pod vodstvom ravnatelja Borisa Orla organizirala v enem letu kar tri posvetovanja in na enem izmed njih rešila svoj najbolj pereči problem - teritorialne razmejitve med posameznimi slovenskimi etnografskimi muzeji ter na podlagi lastnih zaključkov razdelila slovensko ozemlje na pet etnografskih enot.

Občni zbor leta 1959 je bil na Bledu in njegova osnovna tema je bila predavanje ravnatelja Slovenskega šolskega muzeja Franceta Ostanka "Pedagoška naloga muzejev". Oktobra istega leta je izdal Izvršni svet LRS zakon o muzejih, potem

ko ga je društvo prediskutiralo in dalo svoje predloge in spremembe k posameznim njegovim členom. Tako je dobila naša republika prva v Jugoslaviji zakon o muzejih, ki je reguliral status naših ustanov in ki je tudi naše ustanove vključil v pravni sistem naše socialistične stvarnosti.

Z uveljavitvijo spomeniškega varstva, ki je imelo položaj upravne službe, in s posebno strokovno usmerjenostjo delavcev v spomeniško varstveni stroki je čedalje bolj prihajala do izraza težnja, da se konservatorji (kar je istočasno pomenilo spomeniškovarstveno službo) ločijo od muzealcev oziroma od muzejev. Tako je bilo že leta 1957 na redni skupščini zveznega društva muzealcev in konservatorjev v Zadru sproženo vprašanje o ustanovitvi posebnega konservatorskega društva, češ da samo kot sekcija v sedanjem društvu ne more delovati. V Sloveniji je to cepitev pospeševala intenzivna dejavnost društva in na novo ustanovljenih spomeniških zavodov ter dejstvo, da je leta 1957 imelo osrednje glasilo te službe že 5 letnikov svoje revije Varstvo spomenikov v katerih so obravnavani izključno konservatorski problemi in ki so narekovali, za tisti čas smiselno, ločevanje obeh strok. Dve leti pozneje je na kongresu zveze v Mariboru prišlo do uradne ločitve muzealcev in konservatorjev v posebne organizacije tako, da so republiška muzejska društva in Zveza muzejskih društev Jugoslavije (v nadaljnjem besedilu ZMDJ) postale izključno strokovne društvene organizacije s popolnoma določeno problematiko. S tem je bilo sicer na videz zoženo delovanje organizacije, v bistvu pa je njena aktivnost pridobila adekvatnejšo vsebino, uradni naziv našega društva pa je bil od leta 1959 naprej Društvo muzealcev Slovenije (DMS). Formirana so tudi ^{nova} društvena pravila, vsklajena z duhom in tekstom statuta ZMDJ, ki so bila sprejeta na občnem zboru v Bovcu leta 1960 (na novo izvoljeni blagajnik kustodinja Vesna Bučič). Po novih društvenih pravilih se sestajata redni občni zbor društva vsako drugo leto na mestu, ki ga določí upravni odbor, izredni člani so le strokovni uslužbenci, izreden član pa je lahko vsak državljan SFRJ, ki se

ukvarja z muzejskimi vprašanji.

Izčrpno podobo in problematiko arheoloških zbirk v muzejih sta podala na občenem zboru v Bevcu višji kustos Stane Gabrovec in kustos Stane Pahič. Prvi je bil predsednik arheološke sekcije, ki je že od vsega začetka delovala v okviru Arheološkega društva Slovenije, o novoustanovljeni sekciji kompleksnih muzejev pa je poročal njen predsednik prof. Bogo Teply. Ker je taka sekcija že obstajala v okviru mednarodne organizacije muzejev ICOM, je ZMDJ sklenila, da bi bilo koristno uskladiti delo teh muzejev tudi pri nas z delovanjem mednarodne organizacije. Mednarodno zasedanje te komisije je bilo istega leta v Beogradu in njeni udeleženci so obiskali tudi dva slovenska kompleksna muzeja, Pokrajinski v Mariboru in Loški v Škofji Loki, obenem pa tudi Tehniški muzej v Ravnah na Koroškem. Kot muzejski delavec je bil prof. Teply vnet zagovornik muzejsko raziskovalnega dela, predvsem pa je pomemben njegov delež za slovensko muzejstvo v zelo aktivnem in konstruktivnem delovanju v ZMDJ in Društvu muzealcev Slovenije. Po njegovi upokojitvi je sekcija nadaljevala svoje delo pod vodstvom dr. Sergeja Vrišerja.

Preko ZMDJ se je leta 1959 naše društvo vključilo v mednarodno dolgoročno akcijo Vzhod-Zahod, osnovano na pobudo UNESCO z namenom, da pomaga na kulturnem področju zbliževati narode vzhoda in zahoda. Komisija, ki je bila osnovana v ta namen pri našem društvu, je evidentirala na področju Slovenije kulturno-umetniške vzhodnjaške stvaritve in ob tednu muzejev leta 1960 je prof. Branko Rudolf z izbranimi eksponati priredil občasno razstavo v Moderni galeriji pod naslovom "Vzhodnjaške umetnine iz slovenskih zbirk" z manjšim šapirografskim katalogom.

Preko Turistične zveze Slovenije je društvo v tem letu izdalo prospekt o ljubljanskih muzejih in galerijah v več jezikih, namenjen v prvi vrsti domačim in tujim turistom ter seveda povečanemu številu obiskovalcev ljub-

ljanskih muzejev in galerij.

Tretja društvena publikacija, ki je izšla tega leta, je bil prepotrebni priročnik "Šole in muzeji" izpod peresa večletnega društvenega tajnika Milana Brezovarja. Pretežni del priročnika vsebuje poleg "učne ure v muzeju" prikaz vseh muzejev, galerij in muzejskih zbirk v Sloveniji - po tipologiji in abecednem redu lokalitet.

Od leta 1953 dalje je delovala kot specializirano telo pri ZMDJ redakcija časopisa "Muzeji" in njen redni, zelo prizadevni dopisnik za Slovenijo je bil vse do svoje prezgodnje smrti leta 1962 dr. Boris Orel. Njegovi izredni zavzetosti gre zasluga, da je bila slovenska muzejska dejavnost v okviru te zvezne revije pravilno osvetljena in ovrednotena. Delo pok. dr. Orela pa je nato prevzela kustodinja Hanka Štular, vendar je sama revija tedaj zahajala v krito, dokler ni leta 1965 dokončno zamrla. Žal v teh dolgih letih povojnega delovanja društva ni uspelo uresničiti ene izmed osnovnih nalog, to je izdajanje lastne periodike, v kateri bi bila zajeta dokumentacija in vrednotenje muzejskega strokovnega in organizacijskega dela.

Da bi dostojno proslavili 20. letnico vstaje naših narodov in da bi dali v teh proslavah tudi muzeji in galerije v jubilejnem letu 1961 čim večji prispevek, je bil pri upravi našega društva sestavljen republiški odbor, ki je vodil in koordiniral akcije muzejev in galerij s svojimi specifičnimi programi.

Istega leta je društvo posvetilo veliko pozornost proučevanju novega načina financiranja in nagrajevanja po delu, posebna komisija pa je izdelala osnutek novega pravilnika ter ga posredovala vsem ustanovam. Referat o delitvi dohodka in nagrajevanju v muzejskih in galerijskih ustanovah ter v vlogi muzejev kot kulturnih ustanov v komunah je imel na občnem zboru leta 1962 v Piranu društveni predsednik dr. Anton Polenec.

Med najpomembnejše društvene akcije s področja sodelovanja muzejev s šolami je vsekakor organizacija nagradnega natečaja, ki ga je leta 1963 razpisalo društvo za najboljše spise in likovna dela o ljubljanskih muzejih in galerijah. V natečaju so sodelovali višji razredi osemletk in srednjih ter strokovnih šol in med 250 prejetimi risbami in grafikami, maketami in številnimi spisi so bile učencem razdeljene nagrade, ob zaključku natečaja pa je v prostorih Narodne galerije društvo priredilo razstavo zbranih prispevkov.

Osrednja tema občnega zbora v Kočevju leta 1965 je bil referat Milana Brezovarja in debata okrog formiranja novega statuta ob uvajanju samoupravljanja v naših ustanovah. Leta 1959 sprejeti zakon o muzejih, ki je bil za tedanjo dobo in rabo zelo napreden pravni akt, se je moral spričo naglega tempa spreminjanja in razvijanja našega družbenega sistema umakniti novim načelom družbenega samoupravljanja. Pri utiranju te poti naj bi statuti, pravilniki in poslovniki uravnavali zakonito in pravilno funkcioniranje naših investicij. Ti novi statuti pa naj bi v muzeje uvedli povsem nove oblike upravljanja in jim dali širša pooblastila pri vodstvu ustanove. Posebno priznanje je občni zbor izrekel dosedanjemu predsedniku dr. Antonu Polencu in tajniku Milanu Brezovarju, ki sta 8 let vodila naše društvo.

V novi društveni odbor sta bila izvoljena za predsednika in tajnika dr. Boris Kuhar in višja kustodinja Anica Cevo, blagajniške posle pa še nadalje vodila Vesna Bučič. Pri reševanju problemov, ki so se pojavili v štirih naslednjih letih delovanja novega odbora (1964-1968) je doživela problematika muzejstva poglobljeno obravnavo. Prvič v zgodovini muzejskega društva so bili slovenski muzeji in njihovi problemi obravnavani na posebni seji kulturno-prosvetnega zbora skupščine SRS. Društvo je za to razpravo v skupščini pripravilo obširen, dobro dokumentiran elaborat "Aktualni problemi muzejev SRS" in nato na sami razpravi zasedanja in v vsej naši javnosti prikazalo pereče probleme muzejstva, na drugi strani pa je opozorilo

na delo in pomen muzejev in galerij v naši družbi. Republiški sekretariat za kulturo je sestavil poročilo "Problematika verifikacije slovenskih muzejev", ki ga je odbor obravnaval skupno s predstavniki muzejskih zavodov, in sporočilo v izpopolnjeni obliki je bilo oddano v obravnavo kulturno-prosvetnemu zboru skupščine SRS.

Zaradi problema muzejskih prostorov, ki je bil malodane na sleherni seji odbora, je bila ustanovljena Komisija za probleme poslovnih prostorov muzejev na področju mesta Ljubljane. Vodil jo je ravnatelj Tehniškega muzeja Slovenije Marjan Vidmar in na to temo organiziral dve javni razpravi.

V letu 1964, 1965 in 1967 je društvo organiziralo tri strokovne seminarje: o inventarizaciji in negi muzejskih predmetov, o dokumentaciji muzejskih predmetov in seminar o muzejski razstavi, ki ga je spremljala razstava eksponatne tehnike. Ob seminarju so udeleženci prejeli razmnožene referate, ki še danes koristijo kandidatom pri polaganju strokovnih izpitov. Okvirne načrte seminarjev je sestavila kustodinja Hanka Štular, referate za koreferate, ki so obravnavali teme po strokah in razstave po kategorijah pa so prispevali muzejski in galerijski sodelavci.

ZMDJ je za velika prizadevanja na področju slovenskega muzejstva izrekla izredno priznanje dvema zaslužnima muzejskima delavcema, prof. Franju Bašu in prof. Bogu Teplyju.

Izvoljeni so bili tudi člani ICCM za Slovenijo, od starih članov dr. Anton Polenec in dr. Boris Kuhar, na novo pa je bil izvoljen kot zastopnik tehniških muzejev Jugoslavije ravnatelj Marjan Vidmar.

Ideja o ustanovitvi muzejske skupnosti se je pokazala že na VI. kongresu ZMDJ v Skopju, na občnem zboru našega društva v Novi Gorici leta 1966 pa je bil z odobravanjem sprejet predlog o ustanovitvi muzejske skupnosti, ki bi

lahko mnogo koristila pri reševanju raznih problemov sodobnega muzejstva, predvsem pa bi ustanove prišle do bolj ustreznega načina financiranja.

Na pobudo ravnatelja Vidmarja in dr. Kuharja je leta 1966 skupščina občine Radovljica na svoji seji odobrila graščino Grimšice pri Bledu za počitniški dom muzejcev in sicer za dobo 10 let brezplačno, čez 3 leta pa naj bi graščina ob določenih pogojih postala društvena last. S prostovoljnimi delovnimi akcijami in stilnim pohištvom, ki so ga slovenski muzeji z razumevanjem posodili za obnovo interierja je naš dom že naslednje leto lahko sprejemal svoje goste, obnovljena knjižnica in lovska soba pa sta xxslužili tudi za društvene seminarje in občne zборе. Oskrbnik doma Albin Bohorč in njegova soproga sta vzorno skrbela za njegov napredek in obnovo parka, ki predstavlja tako kot stavba zaščiteno graščinsko celoto, predsedniku komisije za upravljanje Grimšic, ravnatelju Vidmarju pa je društvo za njegove zasluge pri vodenju in obnovi Grimšic izreklo posebno priznanje. Čeprav je naše društvo izpolnilo vse pogodbene pogoje, da bi postalo tudi lastnik graščine, občina Radovljica ni nikakor hotela izpolniti svoje obveze, zato je društvo izkoristilo ugodno priložnost, ko je za prejeto odškodnino za vloženi trud pri obnovi Grimšic odkupilo druge vilo, ki naj kot novi počitniški dom služi za oddih njegovim članom. S tem je društvo postalo tudi lastnik izredno lepega objekta, ki leži neposredno ob Blejskem jezeru. V letu 1974 je društvo vilo prevzelo kot dom ter pričelo z njegovo obnovo in s pomočjo zunanjega partnerja je bil počitniški dom do sezone 1975 v celoti obnovljen. V letu 1976 je bila napeljana centralna kurjava v vseh prostorih. Tako je 9 sob (skupno 17 ležišč), restavracijski prostor, kuhinja in garaža pripravljenih za sprejem muzejskih gostov skozi vse leto.

Leta 1968 je bil občni zbor prav v Grimšicah in na njem so del starega odbora zamenjali novi odborniki; predsedniško in podpredsedniško funkcijo sta prevzela dr. Sergej Vrišer in dr. Anica Cevc, tajniške posle pa Fanči Šarf.

V nizu izredno prizadevnih tajnikov našegadruštva se je posebej odlikovala kustodinja Fanči Šarf, ki se je v svoji mandantni dobi posvetila vrsti pomembnih in konstruktivnih društvenih akcij. S pomočjo pravne službe se je zvezela za predpisane novelirane statute in samoupravne akte za vse muzeje in galerije; organizirala je zbiranje gradiva za izdajo muzejskega in galerijskega vodnika in med drugim vpeljala za ljubljanske muzealce kolektivne ogledе občasnik razstav pod strokovnim vodstvom avtorjev.

Zaradi premajhne aktivnosti republiške upravne službe na eni strani ter velike pasivnosti ZMDJ se je društvo moralo ukvarjati tudi z obravnavanjem kriterijev oziroma pogojev za napredovanje v višje nazive strokovnih uslužbencev, ponovni uveljavitvi strokovnih izpitov, valorizacijo celotne muzejske mreže in z njo povezane verifikacije muzejev in galerij. Ko je medtem 18. marca 1970 prišlo do ustanovitve Skupnosti muzejev Slovenije, je vse te pomembne naloge in še kaj povrhu društvo preložilo na njena ramena, kajti kot stanovska organizacija muzejskih delavcev ne pa ustanov kljub vsej svoji aktivnosti in veliki želji po izboljšanju tem nalogam ni bilo kos.

Med bolj uspele akcije društva spada prav gotovo izdaja strokovne literature, namenjene predvsem muzejskim preparatorskim delavnicam. V redakciji ing. Nade Sedlar, vodje konservatorskega oddelka Narodnega muzeja so leta 1969 izšla ciklostirana skripta o novih metodah konserviranja muzejskih predmetov. Zanimanje za to publikacijo je bilo veliko in je bilo vseh 100 izvodov prav kmalu razprodanih. Leta 1974 je društvo na pobudo ing. Sedlarjeve in v njeni redakciji ponovno izdalo ciklostiran

priročnik "Konservacijakovinskih muzejskih predmetov", ki je vzbudil veliko zanimanje med muzejci tudi zunaj naše republike in oba priročnika sta postala nepogrešljiv učbenik za muzejske tehnične sodelavce, predvsem za mlajši kader, ki se pripravlja na strokovne izpite.

Leta 1970 je potekla veljavnost članskim izkaznicam ZMDJ, zato je društvo tiskalo nove v štirih jezikih z veljavnostjo 10 let. Razdelili smo jih doslej 216 rednim in 51 izrednim članom oziroma ljubiteljem muzejev in galerij.

Ko je kmalu po občnem zboru na Grimšicah leta 1970 Skupnost muzejev Slovenije prevzela reševanje številnih muzejskih in galerijskih nalog, je društvo preusmerilo svojo aktivnost, nadaljevalo pa je tudi nekatere že prej začete akcije. V novi društveni odbor so bili izvoljeni za predsednika, tajnika in blagajnika višji kustosi Vesna Bučić, Ernest Faninger in Slavica Pavlič.

Na pobudo mag. Vincenca Žnidarja, profesorja na Pedagoški akademiji (do nedavnega višjega kustosa v Slovenskem šolskem muzeju) je na novo osnovana pedagoška sekcija našega društva organizirala leta 1973 seminar o muzejski pedagogiki, v posebni številki Arga (XII/1-2, 1973, glasniku Narodnega muzeja in Skupnosti muzejev Slovenije), posvečeni temu seminarju pa je sedem slovenskih muzejskih in galerijskih pedagogov objavilo svoje referate. S tega seminarja, kjer je sodelovalo okrog 60 muzejskih in galerijskih pedagogov iz cele Jugoslavije, naj bi se iniciativa slovenske pedagoške sekcije prenesla še na druge republike. Danes sekcija nadaljuje svoje delo pod vodstvom višje kustodinje prof. Marije Gosar in je za sedaj edina aktivna sekcija pri društvu in skupnosti. Sicer pa je delo ostalih, nekoč zelo aktivnih društvenih sekcij popolnoma zamrlo oz. se preneslo na strokovna društva. Čeprav je društvo preložilo del svojih bremen, predvsem pomembnejše probleme slovenske muzejske stroke za Skupnost muzejev Slovenije,

menim, da bi s tesnejšim sodelovanjem obeh organizacij lažje reševali marsikateri nerešeni problem, ki teži naše ustanove. V mislih imam nekatere strokovne sekcije, ki jih ne društvo ne skupnost nista znala pripraviti do dela. Verjetno botruje neaktivnosti sekcij tudi finančna kriza, ki enako kot muzejske ustanove tare naše društvo in skupnost muzejev.

Povezava med republiški društvi je po VI. kongresu ZMDJ leta 1965 v Skopju popolnoma zamrla in je zaradi medsebojne oddaljenosti članov novega odbora delo zveze popolnoma stagniralo. Šele na pobudo pripravljalnega odbora za proslavo 150-letnice muzejstva na Slovenskem so se v organizaciji našega društva ponovno zbrali muzejci iz vse Jugoslavije in na VII. kongresu ZMDJ leta 1971 v Ljubljani sprejeli svoj normativni akt in statut, pri čemer je izhodišče prihodnjega delovanja postavljeno tako, da opravlja posle v eni mandatni dobi za to izvoljeno republiško društvo in tako se sedež zveze seli iz republike v republiko. Z zastopniki vseh republik se je naknadno osnoval koordinacijski in nadzorni odbor ZMDJ, v katerem sedaj zastopata SR Slovenijo Marjan Vidmar in Vesna Bučič.

S finančno podporo gospodarske zbornice je društvu v letu 1973 uspelo realizirati izdajo prepotrebne "Vodiča po muzejih in galerijah Slovenije", ki je izšel v štirih jezikih in v skupni izdaji 12.000 izvodov. Redakcijski odbor, ki so ga sestavljali Hanka Štular, Janez Mesesnel in Vesna Bučič je iz izbranega gradiva sestavil v zgoščeni obliki gesla z vsemi potrebnimi informacijami o naših muzejih in galerijah, da pa bi bil prospekt razen po osnovnih informacijah tudi oblikovno privlačen, je redakcijski odbor posebno pozornost posvetil ilustrativnemu gradivu in ga opremil s 45 fotografijami muzejskih in galerijskih predmetov ter spomeniških objektov, z zemljevidom Slovenije in krajevnim kazalom.

S sodelovanjem egiptologinje dr. Bernarde Perc in v dogovoru z republiško in zvezno komisijo za kulturne

stike s tujino je društvo prevzelo organizacijo razstave "Staroegipčanska umetnost in kultura", ki pa se je zaradi vojnih dogodkov v Egiptu in pomanjkanju finančnih sredstev morala omejiti na razstavo eksponatov iz jugoslovanskih muzejev. Ob razstavi leta 1974 v Narodnem muzeju je izšel izpod peresa avtorice tudi obširen katalog s številnimi risbami in ilustracijami.

Po občnem zboru leta 1974 v Mariboru vodi predsedniške posle še nadalje muzejska svetovalka Vesna Bučić, tajniške in blagajniške pa kustos Peter Krečič in muzejska svetovalka Ljudmila Bras. V tem letu se je zamenjal tudi odbor Jugoslovanskega nacionalnega komiteta ICOM (15 članov) in novoizvoljeni predsednik Marjan Vidmar in tajnik dr. Sergej Vrišer sta se kmalu zatem udeležila generalne konference ICOM v Kopenhagenu. Občnemu zboru v Mariboru sta poročala o novih sklepih internacionalnih komitejev, ki so dali določena priporočila za usmeritev muzejske dejavnosti. Na konferenci je bil predložen nov statut ICOM, dana pa je tudi lokacija za naslednjo generalno konferenco, ki bo čez tri leta v Moskvi. Dr. Vrišer je na občnem zboru društva podal izvleček iz referata južnoameriškega arhitekta Hardoya, ki je v svojem govoru "Muzeji in družba" podal zelo zanimive in izredno revolucionarne misli o sociološko usmerjenem konceptu novih muzeoloških vidikov.

Po sprejetju novega statuta ICOM (1975) je bil leta 1976 sprejet tudi pravilnik Jugoslovanskega nacionalnega komiteta ICOM (JNK ICOM) in izvoljen nov upravni odbor, ki ga sestavlja 5 delegatov izvoljenih na skupščini JNK ICOM, po en delegat Muzejskih društev v republikah in avtonomnih pokrajinah, en delegat koordinacijskega odbora Zveze muzejskih društev ter en delegat Muzejskega dokumentacijskega centra v Zagrebu. Zaradi boljše kontrole, je bilo dogovorjeno plačevanje kotizacije na posebni devizni račun INK ICOM. Precej članov ICOM se je udeležilo sestankov internacionalnega komiteja ICOM, prav tako je urejena neposredna zveza med predsedstvom JNK ICOM in generalnim sekretariatom v Parizu.

Da bi stimulirali strokovno izpopolnjevanje, je društvo od začetka svojega obstoja dalje organiziralo strokovne ekskurzije, poprečno eno na leto, povezane z občnim zborom, pa tudi samostojne, namenjene obisku vidnejše razstave ali ogledu obsešnejšega spomeniškega področja. Naj omenim samo nekaj zadnjih strokovnih ekskurzij, ko smo obiskali muzeje in gradove Hrvaškega Zagorja, si v naslednji ogledali kulturne spomenike Turapolje, Siska in Karlovca, razstavo "Umetnost Jugoslovanskih narodov od prazgodovine do današnjih dni" v Sarajevu, nadalje znamenitosti Reke, njene okolice in Krka, gostujoče razstavo "Stara kitajska umetnost" v Beogradu in po zadnjem občnem zboru v Mariboru navdse uspelo strokovno ekskurzijo po Avstriji s poudarkom na razstavi "Renesansa v Avstriji", ki je bila postavljena v gradu Schallaburg pri Melku, in razstavo "Kmečki punti v Avstriji" v dvorcu Pottenbrun v St. Pöltnu.

Od leta 1968 dalje vpeljani organizirani kolektivni ogledi vidnejših muzejskih manifestacij se še nadaljujejo in vsakega ogleda občasne razstave pod avtorjevimi vodstvom se udeležijo okrog 30-40 muzejcev iz Ljubljane in njene bližnje okolice.

Akcija Teden muzejev je bila od leta 1954 prav gotovo pomemben jugoslovanski društveni dogodek, bodisi v zveznem ali republiškem merilu, saj je od takrat predstavljala prvi organizirani Teden muzejev v svetu. Šel je bil še prejšnji odbor zaradi pomanjkanja denarja prisiljen opustiti organiziranje te manifestacije, ob kateri je društvo vsako leto izbralo eno izmed muzejskih razstav in z njo priredilo otvoritveno slovesnost Tedna muzejev. Za naše društvo so bili zlasti pomembni Teden muzejev, v katerih je društvo nastopalo z lastnimi razstavami: to je leta 1959 že prej omenjena razstava Vzhod-Zahod in leta 1961, ko je v povezavi s Prirodoslovnim muzejem priredilo na šoli Toneta Tomšiča v Ljubljani razstavo "Zgodovinski razvoj živih organizmov".

Ko navajam vse aktivnosti našega društva in njegova prizadevanja za napredek slovenskega muzealstva, ne morem prezeti zaslužnega in požrtvovalnega delovanja Slavice Bavčarjeve, ki zdaj že 20 let opravlja posle društvene administratorke. Brez njenega dela, ki je vseskozi presevalo okvir naloženih dolžnosti, bi društvo le težko izvedlo svoje akcije.

Oris delovanja prizadevanj in uspehov muzejskega društva v 136 letih nas more prepričati o pomembni vlogi, ki ga je imelo društvo pri snovanju, organiziranju in usmerjanju muzejske dejavnosti in muzejskih delavcev na področju SR Slovenije. Prikazano delo nam izpričuje, da si je društvo od nekdaj prizadevalo, kar najhitreje slediti napredku muzejske stroke. Med akcijami, ki jih je društvo začelo in med katerimi predstavljajo mnoge vreden doprinos k razvoju jugoslovanskega muzejstva, so zlasti pomembne za obdobje pred letom 1945 društvene publikacije, po tem letu pa predvsem organizatorično delo, ki je urejevalo in pospeševalo rast muzejske mreže v Sloveniji, ki šteje danes nad 170 muzejskih in galerijskih ustanov in zbirk.

Navzlic temu, da je društvo po letu 1970 prepustilo na novo ustanovljeni skupnosti sorazmerno veliko delovno področje pri koordiniranju in organizaciji muzejskega dela, mu ostaja še obilo nalog. Njegova organizatorična in strokovna skrb velja danes muzejskemu delavcu, ki ga skuša s svojimi akcijami strokovno in družbeno osveščene vključevati v našo socialistično stvarnost.

Ljubljana, julija 1976

Vesna Bučič
muzejska svetovalka
Narodnega muzeja v Ljubljani

ZUSAMMENFASSUNG

Der Aufgabenbereich des Museumsvereines war in der ersten Phase, die vom Jahre 1839 bis zum Ende des ersten Weltkrieges reicht, eng mit der Tätigkeit des Landesmuseums für Krain (heute Narodni muzej, Ljubljana) verbunden. Die letzten drei Jahrzehnte seines Bestandes (von 1945 an) als sich ein Netz zahlreicher Museumsinstitutionen dicht über das slowenische Gebiet ausbreitete, kennzeichnet der intensive Einsatz aller Fachkräfte, das kulturelle Erbe unseres Volkes dem Vergessen zu entreissen und zu schützen.

Der slowenische Historiker Dr. Josip Mal verfasste 1939, anlässlich des hundertjährigen Bestandes des Vereines, eine umfassende Abhandlung: "Naše muzejsko društvo v teku 100 let" (Unser Museumsverein in 100 Jahren), die im Glasnik muzejskega društva Jahrg. XX/1939, Heft 1-4 erschien. Der Verfasser rekapitulierte den Werdegang und die Tätigkeit dieser Organisation, die des öfteren in den schwierigsten politischen und wirtschaftlichen Verhältnissen eine ausserordentliche Ausdauer und Überlebensfähigkeit bekundete.

Die Satzungen des "Vereines des krainischen Landes-Museums" bestimmten, dass der, als private Vereinigung für das Land Krain gegründete, Verein vorallem die Aufgabe hat das Krainische Landes-Museum zu behalten und zu fördern. Seine erste Blütezeit erlebte der Verein um das Jahr 1852, als Karl Dežan die Leitung des Museums übernahm. In seiner Schrifteleitung erschien 1856 die erste Vereinschrift "Jahresheft des Vereines des krainischen Landes-Museums". 1865 wurde mit den neu bestätigten Regeln der Verein des Krainischen Landes-Museum in den "Museal-Verein für Krain" umbenannt. Die nun regelmässig erscheinende Vereinschrift erhielt den Namen "Mitteilungen des Museal-Vereins für Krain". Nach dem Ende des ersten Weltkrieges (der die Vereinstätigkeit sehr gehemmt hatte) beschloss die Vereinsleitung 1919, den neuen politischen Gegebenheiten gemäss den Verein neu zu benennen und zwar "Muzejsko društvo za Slovenijo" (Museumsverein für Slowenien). Dementsprechend erhielt auch die Vereinschrift den Namen "Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo".

Während des zweiten Weltkrieges bemühte sich der Verein vorallem um die regelmässige Herausgabe des "Glasnik...", die organisatorisch-fachlichen Obliegenheiten aber kamen zu einen fast gänzlichen Stillstand.

Unmittelbar nach der Befreiung im Jahre 1945 begann im Rahmen der Gerwerkschaftsorganisation die Aktivität der Museumsarbeiter, die sich im Bewusstsein der gesellschaftlichen Rolle der Museumsfachkräfte manifestierte und zur Grundlage der sich rasch mehrenden organisatorischen Erfahrungen wurde. Das im Jahr 1952 neugegründete "Društvo muzealcev in konservatorjev LRS" (Verein der Museumsarbeiter und Konservatoren der Volksrepublik in Slowenien) begann der parallel zu dem

sich rasch verdichtenden Netz der Museumsinstitutionen in Slowenien sein Programm zu gestalten und wurde, (vorallem durch seine raschen und wohlfundierten Anregungen und Stellungnahmen) zu einem nicht zu missenden Faktor der gesamten fachlichen Tätigkeit in der neuen sozialistischen Gesellschaft.

Die Erstellung von Fach-Sektionen war eine der bedeutendsten Aufgaben des Vereines. Als eine sehr wichtige Publikation veröffentlichte der Verein im Jahre 1960 das Handbuch Milan Brezovar: Šole in muzeji (Die Schulen und die Museen). Mit der fachlichen und rechtlichen Konsolidierung des Denkschutzes wurde 1959 das "Društvo konservatorjev Slovenije" (Der Verein der Konservatoren Sloweniens) gegründet und der bis dahin für beide Sparten fungierende Verein der Museumsarbeiter und Konservatoren wurde nun als "Društvo muzealcev Slovenije" (Verein der Museumsarbeiter Sloweniens) zur Fachorganisation der Museumsarbeiter. 1969 und 1974 erschienen die von Ing. Nada Sedlar verfassten und redigierten Scripta "O novih metodah konserviranja muzejskih predmetov" (Neue Konservierungsmethoden für Museumsgegenstände) und "Konservacija kovinskih muzejskih predmetov" (Das Konservieren von metallenen Museumsgegenständen). 1973 erschien der von V. Bučić, J. Mesesnel und H. Stular erarbeitete Führer "Die Museen und Gallerien in Slowenien" in vier Sprachen mit einer Gesamtauflage von 1200 Exemplaren.

Als ein Ferienheim für Museumsarbeiter übernahm der Verein im Jahr 1966 das Schloss Grimšice bei Bled und sanierte es durch zahlreiche freiwillige Arbeitsaktionen seiner Mitglieder. Mit der Entschädigung für die am Schloss Grimšice vorgenommenen Sanierungs - und Erhaltungsmaßnahmen konnte 1974 eine Villa unmittelbar am Ufer des Sees in Bled als Ferienheim erworben werden, das nun den Mitgliedern mit 10 Zimmern und insgesamt 17 Betten, sowie der 1976 eingeleiteten Zentralheizung das Jahr um zur Verfügung steht.

Entsprechend der nach 1945 überaus rasch anwachsenden Anzahl der Museumsinstitutionen in Slowenien, die heute über die Zahl 170 hinausreicht, vermehrte sich auch die Mitgliedschaft des Vereines, die nun (1976) die Zahl 384 erreicht hat.

PROF. BOGO TEPLY IN DR. ANTON POLENEC, DOIGOLETNA
AKTIVNA SODELAVCE DRUŠTVA MUZEALCEV SLOVENIJE

POČITNIŠKI DOM DRUŠTVA MUZEALCEV SLOVENIJE NA BLEDU

